

Fösst soldmåls-kussär

Kuss i soldmål - sa ä va nödit ä, ä? So tykkt systär mäj, så a bott "bårrt" i snart fämti år, änd sä o vårt stur, å så pratär soldmål fullt-ut ändå. O kann int begrip att nå släkså soldmälä sa kunn fösvinna.

I vill int begrip ä i älld, män ä e full bar tä få upp ogum å sjå att ä e so. Soldmälä, å isä odär måli runt umkringg jän, a jusst inggu framtid, so ä si åjt nu. Soldmälä gor full älldär yr fö våss så a'm prata ä sä vir vaum småär, män krippär så nu e, a nug små sjannsär tä få ta del åv dånn skattn så vir a'm i soldmåli. Ä e'nt sjovsagt länggär tä prat soldmål bar fö att man e solbyddj.

Män ä finns up! Dämdadan så älld-til upå "Sold-projåktä" byrd-å gnågå um att ä ädd bort ve kussär i soldmål fö slåjkum så vili lär si, å slåjkä så a flytta jän frå ana älld ä int föstå våss då vir pratum. Å dämm frågät mi um i ädd vilja ta annd um ä. Ur i fridn ädd då ä su gänndji til då, tänkt i. Nug a i full älld-å gänndji upå ulåjk språkkussär undå fö undå, män då a i ju afft bökrär tä studer, läsebökrär å övninggsbökrär å gramatikbökrär. Var tjöpär man slåjkt minn soldmål, då? Ä finns ju inggänting! Män i tänkt att, e ä värligän int nån ana solbyddj så vill bjod til tä lär åjt soldmälä, så få i full prov då. I a ju nästan int rättiet tä latt-bli, - so kändäs ä. Fast, i vet ju int um mätt soldmål e alldeläs riktitt. Pratum int vir ulåjkt ållärjop, ä?

Ja, ursåm-ällst, adittond oktobär, nittoundranittifäm sambläsüm vir i Lärka-stugun i Kliktim, ällvo kelinggär å jänn karr. Miästor va släjkä så int add bott å Soldn så ländjä. Ä va fösst soldmåls-skåjlan i värdsistorion, å ä kamm tä bi roligäst kussn i a då ve minn upå. Å älldär a i lära mi so mytji upå nånn kuss, älld. Fö nu värrt i tvunndjin byrjä täntj upå vänd i säjd, o, - å vändfö i säjd so älld so. Ä va'nt bar tä latt täjtn go.

Fössta vir djärdum va tä prov å leså jänn litn stummp. Ä e svårt tä leså soldmål - fö jänn solbyddj o! Soldmälä e ju int nå skriv-språk. Ä va jänn litn väss um ur ä gor til tä djärå si jänn mjok-sull. (Ä e Bältär Greta så a skriva vässn).

*Fösst tar du fram jänn kapp
å sä jänn tunnbröslapp.
Blot älld ärd, ä kvittär
män e ä knaplått så gor ä littär.*

*Fö ä lä du full vitå,
att ä sa brjotas i bitå.
Slå sä upå bermos å mjok,
å an sä'nt tyttjär um eta
an e då full sjok!*

Ä djikk nå par vikur, sä add soldkörn jänn sångg-kvälld upi kommunalåjsi. Jänn åv karrum i körim, an så va jännäst karrn upå soldmåls-kussim å så bar add bott å Soldn nå år då, an ställät si upå sän å las upp mjoksull-vässn. Ä va modåt, ä! Ilag minn so mångg gor-solbyddjär. Män, ä e jusst so ä mässt go til - inggän få va rädd tä bjod til. Å i pridikär åländ-åv, att ä djär int nå fast ä ittär-å bi litä fel!

Ja, vänd a'm vir gart mer upå kussim då? Jänn gångg, a'm vir rösta väss. Ä finns mytji tä säj um kläd. Jänn ana gångg a'm vir iti. Ata bordi finns ä mytji tä akkoder um. Upå kruppm finns ä mytji; mjärmär, ärdär, njordär, tjikkär. Ällär vitå full nu var djetfrattn sit, å att um i pissär-å mi, så a ä då full i alla fall int ända nå gali, int än i alla fall. Vir a'm prata um släkti, um bylkunn å sunnärkunn å gambälfasmor. Å ur ä e tä eg nåntingg, släkså "kullo Lisa" å "katto mäj". Då ä byrd-å bi framtär mot joln vårt ä intressant minn jägdär, mytjäs-mäss, älgü-mäss, varför-dan. Å gambältästämäntli täkksti upå jolnåtn, um fotjå så go i mörkni å su sjå jätt sturt ljös.

Nå särtäss gramatik bi ä ju tvundji tä finnas i soldmåli, o. Adjektiv, egänskapär, ur bi ä då? Summ ord slut upå -in/-it: duktin, dålin, fattin, rolin. Summär slut upå -ån/-åt: asstån, bljomån, tåsstån. Å summär slut upå -un/-ut. Undli nug så e ällär upå -un/-ut nån **dålin** egänskap - asun, dritun, gnagun, snorun, avun. I a'nt duvå fin-att nå bra så slutär upå -un älld -ut. Ä visst i då int förr.

Nå så e fint i soldmåli, e dämda gambäl dativ-färmär! Attn sit upå skållam. Attär bruk sitt upå skållum. (Um ir ärir ättär så säj ynggär fok nu fö tidn: Attn sit upå skållan. Attär bruk sitt upå skållär). Glämmir-åv ä! Eta

gambla e mytji finär, ä! I a jänn sten nidi skom. I sit ata bordi. Vir aum dukär upå bordum. Ä lät sãmän musik, älld ur?

Vir a'm lesi istorior ä diktär, mytji-äv släjt så vir a'm funi-att i Sool-Öen. Da finns ä mytji tä trän upå. I Sool-Öen 1984 finns dikti um "Ä så morfar älldär innt tälum" äv Ömans Margareta. Säcksto vässär, ä i bulär nästan vänn gångg i les dämm. I Sool-Öen 1978 finns ä je dikt äv Mas Helmer så jättär "Litä väjtä". Ä gor då mio bättär tä va knepän upå soldmål älld upå svänsk. Lesir dikti få ir sjå! - Så ländj kalln livd va ä bar eländ, ä int add an nå väjt. Män då an do, fikk an minsann jänn särk så va väjt.

Dämnda upå "Sold-projektä" itt-upp mytji, dämm. Dämm fingg faktist igångg soldmåls-kuss i skåjlam o. Skåjlan a varkän pängg älld tid fö någä släjkä äkksperimänt, så trättisäx krippär stanät ättär skåjltidn ä djingg kuss upå yvyrtid, ä till-ä-mäd betalät fö si. Släjt e inträss ä, ä då mässt man ju bjod til! Tä va lärär nu fö tidn e'nt brått släksä ä va upå fyrtilälä, män ä gor tä veni si. Fast int ä finns nån katedär jänn gångg.

Dämm add gart jänn "enkät" i skåjlam (släjt finns ä full int upå soldmål), ä an (älld o?, älld ä?) väjsät att äv 117 krippär va ä 7 så prat soldmål, ä 66 så föstä. Föräldrär då? 59 krippär svärät att **jänn** föräldär pratär soldmål, 8 svärät att **båd** föräldrär prat, 50 svärät att **inggän** föräldär pratär soldmål. So e lägä nu fö tidn.

Ur sulld eta nu go til då, summär add ju nys byrt-ä lär si lesä, ä summär djingg i säkkst klass. Krippär lär si fort tä ärmäs-äv dämm. Ä stodd int ä förrän dämm visst att int vir a'm nå H, bar då vir säjum Häj! Yvyrällt ärd i: Häj ä di, Margit! Ur määr du då? Släjt värmär, ä. Vir a'm sjungga, fast lärrinno int jusst e nå vidare sänggäsk: Ekunn sät i gråni, Pippias sumärväjs. Ä vir a'm spylä litä teatär. Tur att i add Suzanne tä jops, o så kann eta minn teatär. Suzanne kamm flyttänd jån a Soldn fö bar någä år sä, add älldär ärt täläs um nå soldmål förr, byrdä soldmåls-kussn fö sturt fok, ä tykkt att soldmål va rasnd intressant ä roli. Så o ställät upp i skåjlam i lag minn mi, ä vir addum avslutningg jänn varm dag i maj. Full lokaln i fad- ä monor, fasmoror ä morfarär ä syskon. Ja, ä va riktitt lykka, ä krippär va ljotduktigär. Fasst vir - i vorä enfald - vir addum ju trott, att då sumärn kamm, då sulld äll krippär prat soldmål utä nå vidare.

So litt e ä ju intä! Fast i tror då i alla fall, att dämm krippär så älldär add ärt soldmälä riktitt förr, dämm föstä bättär nu. Toräs dämm sä byrjä prat litä, så kannstji ä finns je framtid fö soldmälä o! Ä e väss ä beror upå, vir så a'm fändji ä ätt stjänsk. Vir sum bruk soldmälä mer! Vir sum int svänsk förrän ä bi alldeläs nödit. Ä a id, så älldir-ä lärir id: Ä djär int nå fast ä bi litä fel. Vir eum kanstji litä fö kvikkär ibland tä rätt til - i äll velmeningg dä föstäss.

Visst ir förästrn att Gubbän Noak va frå Kulårum?

*Gubbän Noak, gubbän Noak
va jänn Kulår-kall.
Jänn dag fikk an ära
åv je liti mära,
att ä sulld bi, att ä sulld bi
yyyr-svämningg snart!*

*Gubbän Noak, gubbän Noak
byddjät si jänn båt.
Finästan å Soldn
stösstn upå jordn.
Å ä rängnät, å ä rängnät
nåt å dag å nåt.*

*Gubbän Noak, gubbän Noak
såg ur ållt fösvann.
Jän kann inggän vårå
värt sum vir nu färå?
Jo vir siglum, jo vir siglum
dässt vir nåum land.*

*Gubbän Noak, gubbän Noak
tog upi sänn båt.
Fuglär, ässtär, takkor,
tjynär, rakkär, kattor.
Kall å kelingg, kall å kelingg,
två åv veru sårrt.*

*Gubbän Noak, gubbän Noak
an va int så dum.
Mitt i mörkäst nåtn,
uppät dämm yr båt.
Var dämm landät, var dämm landät ?
Jo - i Gesundum.*

Margit Andersson